

Numărul 7

Oradea-mare 15/28 februarie 1904.

Anul XL

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$ de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Luminătorul.

Ce 'ndurat ești, Doamne, Doamne, și noi cât sântem
de reî,

Că te blăstemăm de pare că nici n'am fi fii tei!
Aruncatu-mi-am privirea împregiur și-am înlemnit
De păcatele și hula, ce de ochi-mi s'au isbit.
Și me 'ntreb: Nu vede cerul, fariseii cum resar
Pricăjiți fără de zile să ne 'mpartă sfântul dar,
Lacomî ca și lupii 'iernii, egoiști, reutăcioși,
Propovăduesc morala și adună bani frumoși.

Îată-l colo 'n întunerec, cască ciocul, ochi-î sorb
Bucățica cea de carne... Dă să sboare-un pui de corb.
Slab, sfrijit, pe-aripi schiloade cu câțiva tulei de puf,
Croncănește prăpăditul apucat ca de năduf,
Că te sperii de-î vești mutra cea pârilită și umilă
Și nu știi: Să-î scuipi în față, sau de densusul să ai milă?

A... Dar n'a murit reclama... Ea va spune tuturor:
Puțul corbului cel lacom e băiat cu viitor...
Indărēt tu plebe proastă, fă-î loc mare împregiur:
Puțul corbului cel lacom e semănță de Vultur!...
Și de-abia 'ntremat, te uită, pieptul cum știe a-ș bate:
„Pecătoși, veniți la mine să ve curăț de păcate!”
Și de viața voastră 'n fapte suferă destulă boală,
La sfinția sa nu mergeți nici odat' cu mâna goală,
Căci canonul e mai mare și păcatul mai amar,
Când pe suflet n'ai nimica și n'ai bani în busunar
Și din contră, rătăcirea-ți cât de mare crimă-ar fi,
O va ușură îndată câțiva zeci de liturghii.
Plângi tu văduvă sērmană, că n'ai pâne și n'ai foc,
Luî Pîrpiț îi dă creștinul, dacă vreai să ai noroc,
Și te mântuie credința... O, halal de mântuire,
Când orfanii plâng la vatră fără pic de licărire
Și când banul din năframă e la corb în busunar,
Așteptând cu dor să treacă în teighia la cărciumar,
Îadul, îadul de așteaptă, tinerico, căci te pleci
Dorului iubirei tale... Asta-î munca cea de veci...

Dar ascultă: Corbul poate să te scape din vâpăi,
De-î dai puțului podoaba, flacăra din ochii tei.
Puțul cel de corb, cel lacom și sfrijit ca și un mîț
Nu uită că se numește astăzi: Preotul Pîrpiț,
O, ce dulce-î la cuvinte, și cum știe-a te 'mbună,
Pân' mai ai pic de credință și în pungă o para!
Dar te du și cere-î sfatul, când nevoile îți vin.
Când de-amărăciune numaî sufletul îți este plin.
Spune-î »Sânt sărac, pârinte. O lăscac, o fărîmă!”
Și-ai să vești, la poarta 'nchisă or ce vis îți se dărîmă.
— Nu-î aici sfântul pârinte, a plecat după vênat!”
Te întoarce-acum în tine, suflete îndurerat.
Mângăere mergi și cere-î apei și s'o turbură,
Spune spinului durerea-ți și de jale s'o uscă,
Și va lăcrimă și piatra de amarul tei suspin,
Dar, de ești sărac, nu bate pragul la un om hain.
Nu de tine poartă grije, de flămândii tei copii,
Ci cum ar putea mai bine avea doue parochii
Și creștend, tu la mătânii bate-ai tei genunchi curmați,
Ca să aibă de ce ride preotul Pîrpiț et frați.
Tu postește, chinuesce-ți trupul trândav și mișel.
„Vești să faci ce zice popa, să nu faci ce face el!”

Dar ce spui? E blasfemie, calumnie... om proscris?
N'ai vădut tu la gazetă cum negru pe alb stă scris:
„Cuviosul Tată-Vultur, preasfințit arhieru
„Pentru merite distins-a pe 'nțeleptul fiul seü
„Preotul Pîrpiț din Tomoș, care-î om bisericos
„Și sub el înaintat-a satul lui de tot frumos!”
Vești, când știi să lingi murdara mână celora de sus,
Fă în jos or ce păcate, și merite îți-ai adus.
Și când ai obrăznicia faima a fi-o da în lume,
Negreșit sânt mulți naivii, ce-ți respectă al teü nume
Și de-o ride acel care te-a vădut și ieri și azi
Și va spune că în slujbă n'ai fost nici odată treaz,
Ei te vor lovi cu pietre: După legea noastră moare,

*Cel ce de Pîrpiț se leagă și-l atacă în onoare.
Ah, onoarea... Unde este? Cine a vedut-o 'n viață,
Când a prostului virtute modestia e, se 'nvață?
Noi avem mii de cucinte, căror n'avem noțiune:
Adecăr, virtute, cinste, modestie, 'ntelepțune.
Să, de și pe ici pe colo tănuite-afle le poți,
La Pîrpiț nu-i nici poveste. Spun acei ce-l cunosc toți.
Asta e luminătorul și apostolul cel sfânt,
Propovăduind virtutea și-adererul pe pământ?
Asta, ce și-ar vinde legea, de s'ar putea vinde 'n cărți,
Lipitoare cum arare se găsește 'n alte părți?
Vine să ne dea poroțe, cum o să riețuim noi,
Când păcatele își mulă din cenuse în noroi?
Când el mila n'o cunoaște, îndurarea va vesti?
Când el minte, lingusește, noi pe dînsul l-om privi?
Și când infundat se vede că „smintitul” ũ zic,
Iată ultima scăpare: Să însulte în Calic.*

*A, dar am uitat, c'acela care ziceți că-l împur,
Este protejat de tatăl prea puternicul Vultur.
Cum ne 'nveninează căța și ne fură și ne minte
Pe noi lesne credincioșii rafinatul de părinte
Și ne doare rîdînd plîscul, cum mereu se întărește,
Prinde mușchi la a lui aripi și puternic croucănește
Și me doare, că o lume îl privește și- admiră
Și-l ascultă, când povestea meritelor lui înșiră:
Un roman întreg de fleacuri audite în orgii --
Toate, pentru luminarea prea-frumousei parochii,
Le-a făcut Pîrpiț pe care astăzi că Iuda, îl vînd...
Toate le-a făcut as-noaple, câștigă în cărți un mînz!...*

*Dați o trimbiță să-și sune faima sa luminătorul,
Să 'ntelcagă, să-l urmeze de acumă muritorul,
Ascultați deci voi popoare și urmați esemplul lui;
E proclat cine nu zice, că mișel ca dînsul nu-i...*

*O, deschideți-ve-odată ochiul vostru rece, orb,
A ajuns departe astăzi prăpăditul pui de corb,
Până i se nezezește și din negru țală-l sur,
Și se umflă mândru 'n pene, că-i semîntă de cultur!*

I. U. Soriecu.

Catastrofa Daciei.

— Roman istoric. —

(Urmare și fine.)

XI

Apa trece, petrele rămân.

Din unul dintre turnurile de pază ce se 'nnălțau de asupra porții principale a Sarmiseghetusei resună un signal de trimbiță, care puse 'n uimire pe toți câți îl audiră.

Tribunul comandant cu fața radioasă de bucurie, strigă în glas agitat cătră ostașii de lângă poartă:

— Deschide-ți porțile și slobodiți podul.

— Cine cere intrare? — întrebare mai multe glasuri deodată.

— Solia împăratului.

Vestea imbucurătoare sbură cu iuțimea fulgerului de pe buze pe buze. Din toate părțile începură a curge spre poarta principală cete de oameni să întimpine solia împăratului, care sosise chiar în momentul când pericolul era mai ardețor.

Peste câteva minute, strada ce ducea cătră poarta principală, era îndesată de oameni. Frica și grija dispărură din inimile tuturor, bucuria era generală. Acum începură a pricepe cauza retragerii neașteptate a Goților. Împăratul nu a uitat de strimtorarea supușilor sei fideli și le trimite ajutor.

Podul se slobodi scârțîind, porțile fure deschise.

Între fanfară veselă de trimbițe și strigăte de bucurie, solii împăratului intrară în oraș.

Sarmiseghetusa începă din nou a ferbe de sgomot, numai că acest sgomot acum era produs de bucurie, nu de frică și desperare ca mai înainte. De ar fi știut Aelius cauza acestui sgomot, poate n'ar fi năvălit cu atâta grabă la stradă și nu s'ar fi despărțit atât de ușor de Lucila.

Solii fure conduși, între frenetice strigăte de bucurie, la guvernator, care le eșise înainte pe stradă.

În bucuria generală ce stăpîniă spiritele tuturor, fețele triste și posomorite ale solilor, cari pășiau tăcuți și serioși în mijlocul tumultului lărmuitor, formau un contrast disonant. Apariția lor produse bucurie și ușurare, și ei totuși erau trîști și abătuți.

Întrați în sala de primire, conducătorul solilor predețe guvernatorului scrisoarea împăratului.

Obrazii guvernatorului, după tot șirul ce l cetiă, obveniau din ce în ce tot mai trîști, și pe când sfîrși cetitul, era palid ca un mort căruia îi rădici pânza de pe obrazi. În ochii lui se iviră picături de lacrimi; mâinile începură a-i tremură, scrisoarea împăratului cădă la picioarele sale.

— Dacia nu mai există! — isbucni în plîns amar.

Ca răspuns la aceasta esclamare de durere sfâșietoare, mulțimea sgomotoasă dinaintea palatului guvernamental chiar în acest moment isbucni într'un uragan de strigăte de bucurie:

— Trăiască Dacia și împăratul Aurelian!

— Sermanii! oftă guvernatorul. — Mi-e milă să le public decisiunea împăratului. Ei sînt veseli, când ar trebui să plîngă. Dar bucare-se încă câteva momente, căci și așa vor avea timp de ajuns să plîngă după ce vor audă că nu mai au patrie și că-s osândiți de soartea fatală să îee lumea 'n cap.

De pe strade începură a se rădica acorduri de cântece vesele.

Guvernatorul chemă un ostaș și deschidînd ușa ce conducea pe balcon, invită pe solii să-i urmeze zicînd:

— Veniți și-mi fiți martori că am implinit mandatul împăratului!

— Trăiască guvernatorul!... Trăiască Dacia și împăratul!... — resunară mii de voci când guvernatorul și solii apărură pe balcon.

Ostașul provocă mulțimea sgomotoasă la tăcere prin glas de trimbiță.

— Cetățenilor și ostașilor! — începă a cuvîntă guvernatorul. — Bucuros mi-aș fi dat chiar și viața dacă aș fi putut fi scutit de aceste momente dure-roase. Inima-mi sîngerează și mi se stringe de durere... Soartea fatală pe mine m'a ales să ve străpung inimile cu săgețile otrăvite ale unei vesti îngrozitoare chiar atunci, când acele după multe suferințe și întristări, începură a saltă de bucurie. Mie-mi revine trista datorie să ve cetesc scrisoara împăratului. Pregătiți-ve sufletele, fiți tari și ascultați-o cu luare aminte!

În tăcerea mută și plină de așteptare încordată,

ce urmă acestor cuvinte rostite în glasul tremurător al emoțiunii adânci, ochii tuturor erau ațintiți pe guvernator, așteptând espicarea acestei introduceri triste din pergamentul ce tremură în mâinile lui.

Guvernatorul începuse a ceti:

„Împăratul Aurelian guvernatorului Daciei salutare!

„Împregiurările funeste între cari a ajuns imperiul roman, me constring să fac un pes de care mi se stringe inima de durere. Protivnicii imperiului în mai multe locuri decodată și au rădicat capetele îngâmfate, amenințând întregimea lui. Septimius se gerează ca împărat, în orient o femeie cutezătoare, Zenobia, de ani de zile își bate joc de poruncile împăraților romani. Atâta îndrăzneală și obrăznicie trebuie să-și capete în sfârșit pedeapsa ce o merită. Sunt decis a porni cu toată puterea imperiului în contra acestei femei îngâmfate!

„Câtă vreme voi fi în orient, granițele imperiului trebuie să fie asigurate în contra invasiunilor barbarilor. Cea mai mare parte a legiunilor cari apără linia Dunării de jos, vor trebui să meargă cu mine.

„Între atari împregiurări, de susținerea Daciei nu mai poate fi vorbă. Aceea și până acum e cuitropită în partea cea mai mare a ei de Goți.

„Interesele vitale ale imperiului îmi impun aceasta datorie, de a cedă Dacia Goților.

„Cu regele Goților am încheiat pace, ca să fiu asigurat că cel puțin până ce me voi întoarce din orient, va păstră sentimente amicale către imperiu.

„Prisonierii, cari au ajuns în mâinile Goților, vor fi eliberați în urma acestei păci, iar locuitorilor Daciei li se va da timp de două săptămâni să-și stringă toate averile. Tu și solii cari îți aduc aceasta scrisoare, sunteți încredințați să conduceți poporul Daciei peste Dunăre în Mesia“.

Guvernatorul și solii se retraseră cu capetele aplecate.

Ascultătorii triști, abătuți, înfricați, priviau cu ochi zăpăciți unul la altul. Faptul sevrșit deja eră ireparabil. Șcirea îngrozitoare, că au perdut ce aveau mai scump pe aceasta lume, le paralisase pe câteva momente voința și neputând să se mișce, stăteau cu picioarele înrădăcinate în pământ ca niște statue de marmure. Numai durerea adâncă ce se reoglină de pe fețele lor triste, mai arată că aceste figuri nemșcate sânt vii.

Vedând în fine că guvernatorul nu mai apare pe balcon, începură a se împrăscia între suspine sfâșietoare de inimă.

Tineți bine în minte, Românilor, datul acestei fatale scrisori. Anul 271 după nașcerea lui Christos e scris cu litere de foc, lacrimi și sânge pe paginile cernite ale istoricului mult și greu cercatului nostru popor. Cătră finea acestui an a plecat împăratul Aurelian cu toată puterea imperiului să pedepsească o femeie cutezătoare. Posibilitatea de a împlini aceasta pedeapsă, astrins de împregiurări fatale, a trebuit să o plătească cu perderea unei provincii, în care vulturii legiunilor biruitoare ale divului Traian și-au făcut cuburi înainte de aceste cu un seclu și mai bine de jumătate.

În acest an s'a deschis isvorul suferințelor pentru națiunea română, care din an în an crescând sub decurgerea veacurilor, a devenit o întinsă mare cu valuri înspumate de sânge și vifore înfiorătoare,

cari se deslanțuiră cu putere elementară pe fitea Romei, înecând plânsul ei în sgomot de arme, sânge și lacrimi.

Mama iubitoare și a luat mâna ocrotitoare de pe fitea sa cea mai tineră.

Peste câteva zile cete neinterupte de bărbați, femei și copii se imbulziau pe malul stâng al Dunării, așteptând să fie trecuți în Mesia.

Dar s'au aflat și suflete tari, cari neputându-se decide să-și părăsească patria, s'au retras la munți, mângăiați de speranța că Aurelian, după sdrobirea Zenobiei, își va aduce legiunile în Dacia să alunge pe barbari. Massa poporului Daciei, agricultorii și prăsitorii de vite, urmașii veteranilor, nu se despărțiră de pământul udat de sângele strămoșilor.

Când se rentoarse Aelius la Lucila, pe aceasta o află plângând amar. Conținutul scrisorii împărăteșei îi eră deja și ei cunoscut.

Vestea rea are aripi.

Nu mai avem multe de spus.

Aelius și Lucila încă în aceea zi eșiră să caute cadavrul lui Bituvantis.

Stând la căpăteliul mormântului proaspăt al tatălui se, Lucila privia întrebător la Aelius, ca și când ar așteptă sfat de la el ce hotărîre să iee.

Aelius pricepă întrebarea mută și zise:

— Înaintea noastră staă două căi deschise. Putem alege dintre ele. Saă să trecem în Mesia, saă să urcăm la munți. În cazul prim ne vom bucură de scutul armelor imperiului; în cazul ultim vom fi pe pământul patriei, dar vom avea de a îndură multe suferințe, cu cari nu ești obicinuită. Nu tăgăduesc că eă aș alege calea ultimă.

— „Voința ta e și a mea. Și mie mi-e scumpă aceasta patrie în care se odihnesc părinții mei. Nici eă nu me pot despărți de ea.

— Atunei încă mâne vom plecă la munți. Aceasta cale aș fi făcut-o și în acel cas, dacă nu m'ai fi imbucurat cu alegerea ta, căci trebuie să merg după Octavia. Afară de aceste mai am o sfântă datorie care trebuie să o împlinesc. Te voi conduce la un mormânt proaspăt, unde zace o ființă tineră, care și-a jertfit viața pentru mine.

În Sarmiseghetusa golită de locuitori se mută Friharza cu Goții lui. Domnia lor peste Dacia de acum înainte eră recunoscută prin act împărătesc.

Friharza totuș eră nemulțnit și îngrijat. Un cuget îl neliniștia mereu, care nu-l lăsă să se bucure de avantajile poziției sale la care se înălțase prin moartea lui Athaulf.

Se temea că Withimir își va reclamá dreptul se de succesiune.

Ca să fie asigurat în contra eventualelor neplăceri ce s'ar nașce, dacă s'ar lăți între popor vestea că Withimir e în viață, se decise să-l ucidă în ascuns.

Încă în prima zi a domniei sale trimise câțiva oameni la Apulum, cu însărcinarea să ducă în deplinire acest fapt sângeros.

Oamenii se se întoarseră la Sarmiseghetusa cu vestea surprindătoare că Withimir, folosindu-se de absența lui Samanarich, a dispărut din prinsoare.

— De acest om nu mai port nici o frică! — esclamă vesel și mulțumit Friharza, după ce ascultase referada oamenilor se. — Despre misiunea cu care v'am însărcinat, să nu grăiți nici un cuvânt. Withimir e mort!

Sosiți la munți, pe Aelius și Lucila îi întimpină o surprindere plăcută, care le înveseli încâtva inimile cernite de atâta jale și suferințe.

Withimir eră la nevasta sa.

Bêtrânul preot, după ce binecuvântase căsătoria lui Aelius cu Lucila, se întoarse cătră credincioșii sei cari asistaseră la aceasta sfântă ceremonie cu fețele intristate și le grăi mângându-i :

— Fiilor! nu fiți trisți! Puneți-ve nădejdea în Cel ce ține în mâinile sale tari destinele popoarelor. Barbarii ne-au copleșit patria, ne-au răpit averile, dar noi încă tot aici suntem în Dacia. Va trece și acest potop peste patria noastră, precum multe au mai trecut. Vedeți, eu sunt bêtrân și cu un picior în mormânt, totuș cred că iară vom fi stăpâni peste aceasta țară. Apa trece, petrele rămân.

Veacuri grele pline de viscole înfricoșate au trecut de atunci. Văile Daciei au fost cutrierate de oardele Gotilor, Gepizilor, Hunilor, Avarilor, cari se succedară între crâncene fremântări sângeroase, ca în sfârșit toate să se cufunde fără nici o urmă în marea uitării.

Numai urmașii veteranilor lui Traian, națiunea română, mai stă încă și azi viguroasă în aceste ținuturi. Apa trece, petrele rămân.

Tit Chitul.

S t e l u ț a.*

*Vezi steaua care se ivește
Strălucitoare-'n resărit,
Cum se înalță 'n drumu-î falnic
Și-apoi dispăre la-afințit,
Nepriceput copilul-o vede :
— Cât de frumoasă-î Doamne-o stea!—
Plângând de maica sa se roagă:
O! dă-mi-o să me joc cu ea!*

*Ca și o stea strălucitoare
În calea mea ai resărit,
Femeie cu ochi mari și negri,
Chip dulce, din povești vrăjite...
Întins-am brațele spre tine,
Cu dragoste să te cuprind,
Și ca să fi a mea de-apururi,
Din cerul te-ai să te desprind!*

*Dar tu te-nalți în fericire
Pe drumul te-ai cereș, frumos...
Așa de sus ești pentru mine,
Eu pentru tine-așa s de jos.
Și prea târziu pe-a veteșii cale
Te-ai îndurat a te-arătă,
De nu simțesc putere 'n mine
Ca să me-nalț pe urma ta!*

*Ca un copil ce plânge-'n urma
Stelei ce piere-'n afințit,
Așa me sbucium în iurere
Și eu de când te-am întelnit!...
Din ce te-'ndepărtezi de mine,
Să-alerg în urma ta aș vrea,
Și nu 'nțeleg, că-s eu copilul
Naiv, îndrăgostit de-o stea!*

Emil Sabo.

* Din volumul „Căntece“ sub presă.

Henryk Sinkiewicz.

T r e i f e m e i.

(Urmare.)

În momentul acesta îmi vine o idee, care atât îmi pare de admirabilă, că involuntar îmi dau una peste cap, și uit mânia de care eram cuprins contra Evei.

„Dă-mi cuvântul de onoare, — zisei — că nu me tradezi.“

„Îl ai, — răspuse ea curioasă.“

„Să știi, me îmbrac ca un troubadour bêtrân cu harfa. Așa me voi apropiă de ea. Am masca completă, și o harfă, am fost în Ucraina, știi cântă cântece de pe-acolo... Dna Coczanowski e din Ucraina, de sigur me lasă să intru... pricepi acum?“

„Ce idee originală! — strigă Eva.“

Ea e o artistă mult mai mare, decât să nu-î convingă ideea; afară de aceea mi-a dat cuvântul că nu me tradează — nu me mai poate abate nimenea.

„Ce idee originală, — repetă ea. — Hela iubește Ucraina astfel, că de sigur va plânge când va vedea aici în Varșovia un cântăreț bêtrân cu harfa... Dară ce vești zice? Cum vrei să o încredințezi că te-a bătut vântul aici la Varșovia?“

În contra acestor premedități ecsaltarea mea trece asupra Evei, și în curând ne apucăm amândoi de a formă un adevărat plan strategic:

Ei să me maschez, Eva vine pe la mine și me ia în trăsura ei, ca să nu atrag într'atâta ecuriositatea gurilor căscate; dna Hela nu va audă nimica până când nu îi tradează ênsăș Eva secretul.

Cu bucurie mare ne cugetăm la îndeplinirea planului nostru, apoi îi sărut mâinile și eu rămân la dejun la ea.

Seara sânt la Sustowski.

Casia e cam indispusă, că nu am vinit azi dimineață, dară eu rabd totul ca un inger; iar cugetele mele sânt la întreprinderea de mâne și la... Hela.

XIII

Sânt 11 ore a. m.

Eva trebuie să sosească în tot momentul.

Port o cămașă de pânză dură, care la pept e descheiată, haine cam scilpicioase (de vechime!) dar curate, o cingătoare, cisme înalte, peste tot sânt prevădute cu celea trebuitoare.

Pêrul perucei albe îmi atêrnă în ochi, și numai un specialist ar putea șei că e perucă. Barba mea e un cap de operă de răbdare; de la 8 ore azi dimineață, am lipit perii albi printre ai mei proprii — și am aparința de un om evlavios, de care nu mai pot fi în viață... Runele mi le-a pictat Swiatecki în mod genial. Apar ca un bêtrân de 70 de ani.

Swiatecki e de părere, ca să-mi câștig pânea cu ședutul de model, nu cu pictatul; acela ar folosi artei.

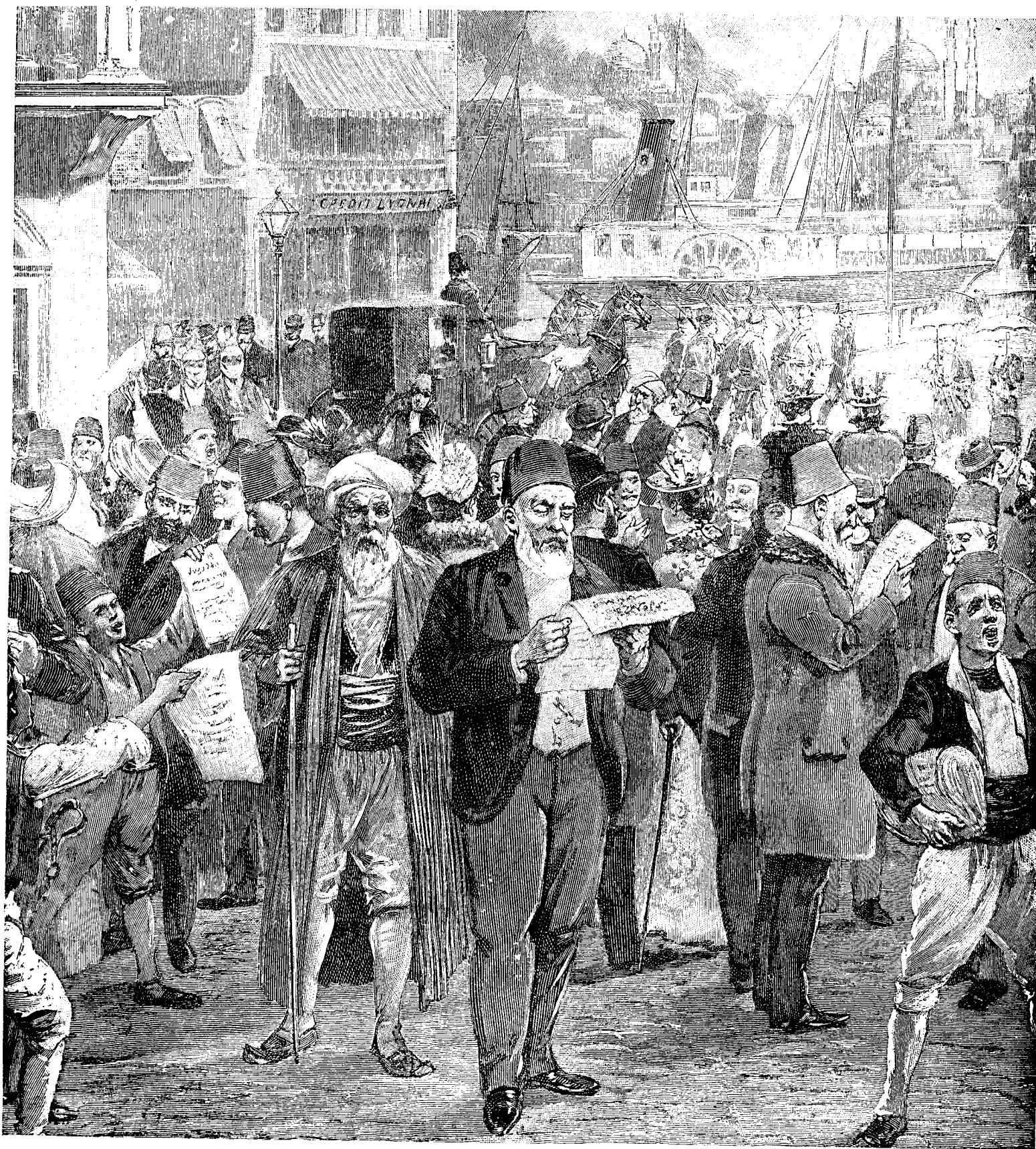
E 11 și jumătate... vine Eva.

Trimet un pachet cu hainele mele obișnuite, ca la trebuință să me îmbrac cu ele. Apoi îmi ia harfa, merg jos, dară la ușa strig:

„Laudetur Jesus Christus!“

Eva e mirată și încântată.

„Ah! ce mai tată de albine! Un cântăreț admirabil! — repetă ea rișând. — Numai unui artist îi poate fulgeră prin minte o astfel de idee.“

Știri noue din resbelul ruso-japonez.

Fie zis în parantesă, ea e ca o dimineată de vară. Are o haină de mătăsă grea și o pălărie cu maci. Nu-mi pot lua ochii de pe ea. Ea a venit în trăsură deschisă, încât deodată se adună în giurul nostru o mulțime de oameni; dară ei ce-i pasă!

În sfârșit trăsura pleacă; inima mi bate mai iute — într'un sfert de oră o să văd pe Hela... De abia părăsiserăm 100 de pași și 'n fața noastră vine Ostynski.

Acela încă trebuie să-ți vină 'n cale în tot locul!

Când ne vede, salută pe Eva, apoi ne privește lung, cu deosebire pe mine... nu cred că m'a cunoscut; după ce trecem de el, me 'ntore odată înderēt și-l văd tot în acelaș loc și urmărindu-ne cu ochii. De abia la colțul strădei îl perdem din vedere. Trădusa merge destul de iute; cu toate acestea mie mi se pare o vecinicie. În sfârșit ne oprim la bulevardul „Bellvedere“...

Am ajuns înaintea vilei dușii Hela.

Fug la ușe, ea și când ar arde în urma mea.

Eva vine după mine și zice:

„Ce bătrân uricios!“

Un servitor ne deschide și rămâne incremenit când me vede; Eva-l liniștește cu cuvintele, că eu sunt buniceul ei, și mergem sus.

O servitoare apare pe un moment și ne spune că dna face toaletă în odaia vecină. Apoi dispare.

„Bună ziua, Hela! — strigă Eva.

„Bună ziua, Eva! — răspunde o voce admirabilă, — îndată, îndată; la moment sunt gata!“

„Hela! N'ai ideile ce te așteaptă și pe cine vei vedea... am adus un cântăreț bătrân, un adevărat cântăreț cu harfă, așa precum a umblat el odinioară prin Ucraina“.

Un strigăt de bucurie pătrunde prin odaie, ușa deodată se deschide, și 'n lăuntru năvălește Hela, în negligee, în corset, cu părul fluturând.

„Un cântăreț! Un cântăreț orb! aici! în Varșovia!“

„Nu e orb! El vede! — zise iute Eva, care nu voia să meargă prea departe gluma.

Înse e prea târziu, căci în acelaș moment cad înaintea Helei în genunchi exprimând în adevăratul dialect căzăcesc cuvintele:

„Îngerul lui Dumnezeu!“

Apoi îi cuprind cu mâinile picioarele și plin de admirațiune și estaz imi ridic ochii cătră ea. Cădeți în genunchi, voi popoarelor! Aduceți jertfe, națiunilor! Venus a lui Milo a apărut, zeița înaltă.

„Îngerule! — repetaiū eu cu un estaz neprefăcut! Focul meu bătrân se esplică prin aceea, că după multă umblare văd pentru prima oară iar un copil al Ucrаниеi.

Totuș Hela se desface de mine și se retrage... Un moment mai văd umerii ei golii și gâtul ei, cari imi reamintesc pe Psyche din muzeul din Neapole — apoi dispare după o ușe, iar eu rămân în mijlocul odăii în genunchi.

Eva me amenință cu umbrela și ride, ascunzându-și fața într'un buchet de resedă.

Apoi se 'ncepe prin ușă o conversație într'un dialect, decât care mai frumos nu s'a vorbit nici odată la gura Prypecului în Czertomelic.

Eū deja de mai înainte me preparasem la toate întrebările posibile și mințesc ca din carte.

...Eū sunt un cultivător de albine din ținutul Czehryn, fata mea a venit la Varșovia; eū, om

bătrân, me ocupam acasă cu albinele, iar acuma me aflu pe drum la fata mea Oamenii buni și de inimă imi dădură câte un ban, când le cântaiū câte o cântare... Și acuma? Voiū vedea copila mea iubită, voiū binecuvântă o și me voiū rentoarce; căci inima mi se dorește acasă în Ucraina. Acolo vreau să mor lângă albinele mele. Ficare om trebuie să moară și bătrânul Filip numai un pas mai are până la moment...

Ce nu poate face arta dramatică! Eva știe cine sūnt și totuș așa e de mișcată, că și pleacă capul admirabil într'o parte și me privește cu milă; vocea Helei încă tremură de compătimire.

Ușa se deschide, prin crepătură se întinde o mână albă și admirabilă și fără să vreaū, me văd în posesiunea a 3 ruble; eū îi primesc, căci nu se poate altcum și în numele tuturor sfinților implor asupra capului Helei o sumedenie de binecuvântări.

Acuma ne intrerupse servitoarea, care anunță că dl Ostynski așteaptă jos și se roagă a fi primit.

„Nu-l primi, — strigă Eva fricoasă!“

Hela declară că n'are să-l primească și se miră foarte de visita așa de timprie. Nici eū nu pricep cum vrea să fie primit acuma Ostynski, care ține atât de mult la manierele sale fine.

„Nu-s bune semne! — zise Eva.

Înse nu mai avem timp a discuta asupra situației, căci în momentul acela vine Hela gata ca un jurnal de modă și ne poftesc la dejun.

Damele trec în prânzitor.

Hela vrea cu ori ce preț să șed și eū la masă, eū înse me împotrivesc și me așed cu harfa lângă pragul ușei. Curēnd primesc o farfurie cu mâncări din care s'ar putea sătură șese bătrâni din Ucraina și să se și mai bolnăvească de stomac. De oare ce mi-e foame, mânânc, dară cu ochii tot la Hela.

Și ntr'adevăr, un cap mai frumos nu există în toate galeriile de tablouri din lume. De când sūnt, nu am vădut astfel de ochi: poți ceti din ei toate gândurile ca și cum veți fundul unui riū limpede, și ochii aceștia aū caracteristica, că ei încep mai iute a ride decât gura; prin aceasta se dă feței un farmec deosebit, ca și când ar cădea asupra ei razele soarelui.

Nu mai mânânc, ci o privesc, o privesc și aș privi-o până la moarte.

„Eri n'ai fost la mine, — zise Hela cătră Eva, — credeam că vei veni după prânz.“

„Dimineata am avut repetiție, iar după prânz am voit să văd tabloul lui Magorski.“

„Vădutu-l-ai?“

„Nu destul, căci eră mare imbulzeală... Dar tu?“

„Eū am fost dimineata acolo! Ce mare artist! Într'adevăr îți vine să plângi împreună cu Jidoviū aceia.“

Eva imi aruncă o privire și eū prind curaj.

„Vreau să-l privesc de câte ori pot, — zise Hela.

„Să mergem împreună încă azi. Așa mi-a cădut de bine, nu numai contemplarea tabloului, dară și cugetul că s'a aflat un astfel de talent la noi.“

„Și pe femeia aceasta să nu o ador?“

„Pecat înse că se povestesc despre acest Magorski povești așa de curioase... îți mărturisesc că mor de dorul de-a-l cunoașce“.

„Așa! — observă indiferentă Eva.

„Tu-l cunoști?“

„Te asigur că prin cunoștință mai de aproape, el pierde mult; e un inchipuit, distras, foarte distras î...“

Așă poftă am de-a arăta Evei limba, încât de-abiă me pot stăpâni; ea-ș îndreaptă înse ochii ei de viorele șagalnică asupra mea și zice:

„Te ai săturat, dragă bătrânule?“

Acuma tot îi scot limba — nu mai pot.

Și ea se 'ntoarce cătră Hela:

„Da! Pe Magorski îl poți admiră, dară să faci cunoștința lui, nu! Ostynski îl numește un geniū în corpul unui bărbier“.

O să smulg lui Ostynski urechile, dacă a zis aceste. Șciam că Eva e cam picantă, înse acuma se prea 'ngroșă gluma.

Din norocire a trecut dejunul.

Mergem în grădină, unde am să me produc cu cântările mele.

— Aceasta me face cam distras, căci acuma aș voi față de Hela să fiū mai bueros pictor decât cântăreț.

Înse degiaba.

Me așed lângă zidul grădinei în umbra castanilor pe pământ. Prin frunzișul pomilor străbate soarele și pictează pe pământ o mulțime de pete deschise. Ele tremură, se mișcă 'ncolo și 'neoace, dispar, reapar iarăș, după cum a pus vântul frunzele în mișcare. Grădina e foarte mare, vuetul orașului de-abiă se aude, cu deosebire acoperit de sgomotul apei din fântâna sâritoare. Căldura e grozavă. Prin tufișuri cântă paserile, dar încet și cam somnoroase. De altcum totul e 'n tăcere.

Un tablou complet se ridică înaintea ochilor mei: grădina, pomii cei deși, petele de soare, fântâna sâritoare, cele doue femei estraorninar de frumoase, cari șed lângă olaltă, eū ca cântăreț, care șede cu harfa lângă zid, acestea toate produc în mine ca pictor un farmec deosebit.

Încep o cântare.

(Va urmă.)

Trad. de : Octavian Mureșianu.

De multe ori . . .

*De multe ori îți es în drum
Să-ți povestesc,
Dar nici decum
Nu te gădesc.
Și-aș vrea să-ți spun un basm
Din suflet scos
De-o zină și de-un Făt-frumos.

Me-abat mereū pe unde șciū
Cădesea treci . . .
Drumu-î pustiū,
Bat vânturi reci...
Cuprins de dor me 'ntorc
Cu jale-acas'
Din toate dorul mă-a remas.*

E Mela.

Descântee popular.

— Din comuna Glogon, comit. Torontalului. —

Când cineva are durere de inimă, cu incolăcit, cu făcături, cu năpărețuri, cu spulberături, cu foc, cu ferbințeli și cu săget, apoi când are dureri de urechi, se numește *năjit* și se descântă în următorul mod:

Fugi năjite blăstămate

Din crei

De sub crei,

Din urechi

De sub urechi,

Din incheieturi

De sub incheieturi,

Din os

De sub os,

Din vânt

De sub vânt,

Din toate vênile,

Din toate uscioarele,

De ești năjit de la amiaz

De ești după amiaz,

De ești din asfințit de soare,

De ești de cu seară,

De ești la miez de noapte,

De ești după miez de noapte,

De ești din ziori de zi,

De ești din resărit de soare,

Nu împunge.

Nu străpunge,

Nu coase,

Nu descose

Și 'napoi te întoarce,

Cum se întoarce plugul cu boi

Și soarele dă 'napoi,

Eū cu peptenu te oi întepă,

Cu gura mea te-oi descântă,

În codrii te-oi țipă,

Din capul lui N. te-oi depărtă,

N. să rămână curat și luminat

Ca argintu strecurat.

Alex. Țințariu.

G h i e i t u r i .

(Comit Hunedoara.)

Ciungu-lungu,

Taiū golumbu,

În vârfu lui se face tîrgu.

Maeni.

Am intr'un grajd 12 iepi curte.

Cuptorul cu pâne.

Strimbova, gârbova,

Pașce în câmp la Lipova.

Coasa.

Strigă Lica de la gard,

S'o aperi de găini

Că nu se teme de câni.

Rîma.

(Muncelan Iuon — june. Bretelin.)

Culese de:

Emil V. Degan.

SALON.

Fragmente.

I

Ce curioși sînt brații, bătrânii brați, mai ales primăvara, cînd sînt acoperiți cu vîlăstare de o verdeață fragedă. Îți vine să-i asemeni cu o fată bătrână, care pe capul cărunt și-a pus vîlul de mireasă și cununa de flori. O și ce dragi, ce dragi îmi sînt.

Aici sub acești brați mereu îmi vin în minte cuvintele lui Goethe:

Wer nie sein Brot mit Thränen ass,
Wer nie die Kummervollen Nächte
Auf seinem Bette weinend sass,
Der kennt auch nicht ihr Himmlischen Mächte.

Și totuș dacă spiritul aceluia care azi doarme sub o piatră monumentală s'ar reîntoarce să șadă lângă ființa cea mică sub brații lui iubiți, la masa cea mare de scris, la pian sau la masă — întru nimic n'ar cunoașce că omul iubit nu mai este, toate sînt neschimbate la locul lor pînă și inscripția de pe ușa cea mare, pentru ea pare că trăește sau poate că n'a avut putere să-și sfarme cu mîna, cu mîna proprie, templul ei.

În sala de mîncare masa e așternută cu două tacămuri, întocmai ca și în trecut; e o copilă, o copilă orfană, pe care și-a luat-o ca să-i mai umple golul din inimă.

II

Nu te pot vedea, dar simt farmecul apropierei tale și tu pe mine me poți auzi; nu pot veni mai aproape de tine.

Nu știu dacă ai păr blond ca o Margaretă sau două plete negre lungi; nu știu dacă buzele tale zimbesc ironic diabolic sau dacă tremură dureros; nu știu dacă pleoapele tale sînt lungi și se sbat convulsiv. Cu toate acestea iată-me la picioarele tale, ascultă ce am visat și pe urmă spune-mi, spune-mi că m'ai înțeles.

III

Erai stăpână, stăpână peste o casă albă și curată în care lucsul și moda nu aveau loc, toate erau întocmite după sărăcia ta și a lui. În mijlocul salonului sta masa lui de scris; lumina zilei cădea întregă pe manuscritele lui. Altă dată te-am văzut — pregătind cina pentru voi doi, ai așternut masa la canapeaua din colțul odăii, ai aprins focul, ai aprins lampa, ai închis obloanele.

Afară eră frig și zăpada scîrțăia sub pașii trecătorilor; în casă cald și bine, iar tu — așteptai să-i auzi pașii ca să-i poți eși în cale.

M'ai înțeles?

Nu te pot vedea, dar umbra ta o zărește ina-

intînd cu brațele deschise spre culmea pe care te așteaptă el...

O, acum e bine, de acum e pace, de acum e liniște.

IV

Frunză de toamnă, frunză de toamnă, unde ești, pentru ce m'ai lăsat singură aici între brați? Vino să coborim în vale la ai noștri.

Nu veți că sînten surorii întru toate? Și eu am avut o casă, un castel strălucit și o grădină cu brați am avut; mi le-a ars focul, nici eu n'am avut putere să-mi sfarm cu mîna proprie templul meu, și al meu a murit, a murit și totuș trăește — întocmai ca la tine.

V

Me cobor sprijinindu-mă cînd de un brad cînd de celalalt. Mergînd înainte calc, pe un obiect, care sunînd se sfarmă sub picioarele mele; norii se desbină sus de-asupra capului meu — și în lumina lunii — vîd — jos — *lira sfărmată* — „O meine Leier — meine Seele — mein Alles“.

VI

Nu mai știu unde me aflu; frunză de toamnă sbori fluturînd înaintea mea, arată-mi drumul...

Am ajuns acasă, în vatră focul e stins, sfîcioasă arde candela la icoana Fecioarei; frunză de toamnă dă-mi cartea de rugăciune...

Dechid cartea... să me rog... o deschid și citesc: „Cînd îți scrii cea mai frumoasă pagină în cartea vieții tale, soartea cu vecinica ei ironie varsă cerneală peste foile care urmează“...

Lacrămile încep să curgă...

„O Mamă, dulce Mamă,
Din negura de vremi,
Pe freamătul de frunze
La Tine tu me chîem!“

Liliac.

Concertul tinerimeii române din Oradea-mare.

Tinerimea română din Oradea-mare a știut și de asta-dată să-și îndeplinească datoria, de a da ocaziune inteligenței române atît de aice, cît și din provincie a se întruni la o seară plăcută și națională.

Presemnele unei petreceri de a întruni un public numeros erau mult promițtoare, dar moartea bătrînului Teodor Lazar întemplată tocmai cu cîteva zile înainte de petrecere, a împedecat mai multe familii de a participa.

Cu toate aceste un public frumos așa zicînd elita Bihorului a fost de față.

Preoții, învățătorii, notarii din provincie, de și în număr mic, dar totuș au fost reprezentați; durere înse, că din mulțimea de protopopi din Bihor numai pe cel din Oradea l-am putut saluta. Ne mirăm foarte, știind că de la tambalaurile electorale nu lipsesc.

Cît privește succesul concertului, a reușit foarte bine.

Programa de asta-dată mai scurtă, publicul a ascultat-o cu plăcere.

„Potpouriu“ de I. Mureșan, executat de capela militară, a electrizat, a însuflețit publicul pentru prestațiunile următoare. Acesteia i-a urmat „Cântec ostășesc“ cor bărbătesc, executat de corul „Hilaria“. „Sfânta zi de libertate, frați Români a resărit“ isbucni din piepturile coriștilor. Par că un fulger ne-a atins și poate mulți dintre noi și-au zis: Oare când vom putea zice și noi Bihoreni acest adevăr?

Corul „Hilaria“ a dovedit că are puteri bune, conducător isteț, în persoana dlui învățător Fîru. Celelalte puncte executate de corul „Hilaria“: „Hora Ploate“ și „Prin cea luncă“ au fost cântate bine și cu mult simț; dovadă au fost aplausele frenetice din partea publicului. „Al 23-le Concert de Viotti“, executat pe violină de dl Virgil Ciacian stud. în drept și acompaniat la pian de dșoara Lucreția Mureșan ne-a prezentat pe dl Ciacian ca pe un violinist excelent, iar pe dșoara Mureșan o pianistă de forță.

Sperăm că de altă-dată dl Ciacian ne va delecta cu arcușul seǔ dibaci și cu cântece româneșci.

Punctul de forță al programei a fost: „Arie“ din opera „Das Glöckchen des Eremiten“ de Mailart, cântată de dșoara Lucreția Mureșan, cu acompaniare la pian de dșoara Elena Papp. Prin vocea-i dulce bine cultivată, dșoara Mureșan a întrecut prestațiunile unei simple diletante. A cântat atât de bine și cu atât simț, încât ne închipuiam că stăm înaintea unei artiste. Că publicul a fost încântat de debutul dșoarei Mureșan, e dovadă că a trebuit să cânte afară de program încă două cântece.

Acompaniamentul dșoarei Elena Papp ne-a dovedit finețǎ, dușoșie și multă dibăcie în arta pianului.

Prestațiunile dșoarelor au fost resplătite din partea aranjierilor prin frumoase buchete de flori, iar din partea publicului prin numeroase aplaudări și sincere felicitări.

După concert s'a jucat „Bătuta“ și „Călușerul“ cu mult foc de tinerii: Balta, Banc, Barbu, Boleaș, Bontescu, Comșa, Hetcoǔ, Mercea, Nemet, Pop, în frunte cu istețul vătaf Sfurlea.

Apoi s'a început dansul care a durat până 'n zori.

Petrecându-ne cu toții bine, ne-am despărțit veseli, cu dorul de a ne întruni mai des și mai mulți, dând semne de viața noastră în Bihor.

În cele următoare dăm lista damelor prezente:

Doamne: Buna, Frite (Cordău), Horvath, Ille (Tinca), Isacǔ (Cluj), Iványi, Maister, Moldovan (Orade), Moldovan (Ortiteag), Mureșan (Beinș), Păcala, Papp, Popovici, Plopu, Ruscha, Vereș (Mihcherici), Vojnovics, Vuicsics, Zigre, Zsunk.

Domnișoare: Eugenia Albu (Cheresig), Aurelia Filip (Lugojul superior), Eugenia Frite (Cordău), Elsa Gall, surorile Valeria și Lucia Isacǔ (Cluj), Rosalia Iványi, Lucreția Mureșan (Beinș), Aurora Oancea (B. Lazuri), Silvia Pap, surorile Aurora și Elena Papp, Irina Popovici, surorile Delia și Lucia Plopu, Ellsaveta Tofan (Năsăud), Lucreția Zigre.

V. B.

A fertǎ și a uitǎ este rēsbunarea unui om de treabǎ.

Schiller.

Frantuzomania de la Bucureșci.

(Români jucând franțuzeșce în Teatrul Național.)

O societate de amatori din elita bucureșceană a dat în vinerea trecutǎ în Teatrul Național de acolo o reprezentație extraordinarǎ în folosul Leagǎnului Ecatarina, jucând în limba francezǎ „Madame Flirt“ comedie în 4 acte de Paul Garant și Georges Beor.

Faptul acesta, foarte caracteristic pentru elita bucureșceană, care în saloane nu conversează decât franțuzeșce și dacǎ citeșce ceva, nu citeșce decât iarăș numai franțuzeșce, este o tristǎ dovadă a degenerării sentimentului național. „Artiști“ amatori cari au dat reprezentația, n'au găsit în toată literatura română o piesǎ vrednicǎ de ei. Și dacǎ n'au găsit, nu s'au cređut datori ca cel puțin sǎ joace în româneșce piesa francezǎ ce ș-au ales.

Nu credem sǎ existe capitalǎ în Europa, unde asemenea sfidare a limbei naționale sǎ nu stērnească indignațiunea cea mai profundǎ și sentimentul conșciinței naționale revoltate sǎ nu întimpine cu fluerǎturi acest atentat în contra prestigiului național, sevērșit într'un teatru care se numeșce Național.

De aceea constatǎm cu mulțumire, că ziarele ce primim înfierează faptul în termeni foarte energici. Iar studențiimea conșcientǎ au proclamat că chiar dacǎ nu le va fi în putințǎ sǎ asiste la aceasta reprezentație, ca sǎ-și manifeste sentimentele față de aceasta insultǎ adusǎ limbei noastre naționale, artiștii amatori sǎ considere fiecare aplaus al mǎnilor înmănușate drept fluerǎturi pornite din pepturi româneșci.

Ceea ce studenții au prevestit, au și făcut. Aflǎm din „Voința Naționalǎ“ că în seara reprezentației, un grup de studenți s'a postat pe trotuarul din dreapta Teatrului și întimpinǎ cu sisiituri și huiduei pe „artiști“ și pe unii din spectatori. Grupul de studenți se îngroșǎ din ce în ce cu alți studenți, precum și cu un mare numēr de curioși.

Poliția a luat toate mēsurile pentru menținerea ordinii. Când demonstrația provocatǎ de studenți începǔ sǎ ia proporții mai mari, o companie de sergenți a împins pe manifestanți de pe trotuarul Teatrului, pe acela din fața cofetǎriei Riegler.

Lumea înse se îngroșǎ din ce în ce mai mult, așǎ că la un moment dat întreaga piațǎ a Teatrului erǎ ocupatǎ.

Atunci s'a simțit nevoe de noi forțe polițieneșci pentru menținerea ordinii și s'au adus douē plutoane de jandarmi pedestri, cari au împins pe manifestanți până în fața scuarului Sǎrindar. În acelaș timp a sosit și un escadron de jandarmi cǎlǎri, care a fost postat în curtea Teatrului, fǎrǎ a avea înse nevoe sǎ intervie.

Aceastǎ invǎlmășealǎ a avut de urmare arestarea cǎtorva persoane. Cei arestați au fost puși în libertate dupǎ sfērșitul reprezentației.

Aceasta reprezentație a inspirat ziarului „Epoca“ din Bucureșci un articol de fond, intitulat „Frantuzomania“ din care reproducem urmǎtoarele:

„În adevēr, bǎntue azi un curent care constǎ în a se socoti ca un merit de seamǎ pentru Români, sǎ vorbească limba francezǎ în modul cel mai impecabil. Mǎrturisim că noi avem o mediocrǎ evlavie

pentru această măiestrie în vorbirea limbei franțuzești“ ---

După ce a cutreerat Europa, dl Fursy a mărturisit că nicăiri nu a găsit un public ca la București, care să sublinieze cele mai fine sub-înțelesuri și aluțiuni ale sale.

Avem doue gazete franțuzești în București și ne declarăm uimiți de minunata limbă franceză în care sunt scrise; șcim că vom scandalisa o sumă de oameni cărora nici odată cele doue ziare nu le par bine scrise și cari sunt cuprinși de o adevărată indignare când arare-orî se strecoară vre-o greșală doue. Pentru aceștia, a comite o eroare de limba franceză, e o nelegiuire.

Englezul, — așa de profund indentificat cu limba lui, încât e refractar la învățătura limbilor străine, — pare ridicul acelora de la noi cari se fălesc cu măiestria poliglotismului lor.

Trecem acum la o chestiune de ordin general.

Din nenorocire, boala' înstreinării nu se mărginește numai la deprinderea de a proserie limba românească și a adoptă pe cea franceză, ca și cum regatul Român ar fi o provincie cucerită de Franța, în care coloni, ca și o parte din indigeni, vorbesc limba țerii suzerane.

Franțuzomania s'a scoborit din saloanțele bogate, în clasa mijlocie, a pătruns chiar până în fundul mahalalelor; numai țărănimea — slavă Domnului! — a scăpat teafără de molipsirea acestui reu.

O, cel puțin dacă ne-am însuși și unele bune calități ale francezilor! Din păcate, câți din cei cari îi măimutăresc cunosc pe francezi?

În asemenea condițiuni, negreșit, nu poate fi nici măcar pricepută critica noastră de cei cari și-au făcut o astfel de educație.

Lor să le spunem admirațiunea nețermurită pe care ne-o însuflă serbările românești din Ardeal, acele fermecătoare „conveniri sociale“ unde bravii noștri frați depărtați — sfidând persecuțiunile brutale — țin să vorbească graful românesc și să petreacă după datina străveche? Franțuziților să le-o spunem? Ar fi să ne rostim într'o limbă străină — singura — neînțeleasă de ei.

Rătăciții?... Ar fi o micșorare pentru ei, ar fi o degradare să confunde pe „Chat Noir“ cu „La Boite à Fursy“; iar, pe de altă parte, habar n'au chiar căutând pe-o hartă, unde sânt Blajul ori Sibiuul...

Să le vorbim acestora de Seliște sau de Reșinari și să le dăm drept pilde viața românească de acolo? Par' că-i auzim: — „Oh, zut alors! Raçinary? Cu'est-ce que c'est que-ça?“

Să le spunem că Alecsandri s'ar putea asemăna cu vre-un Hennequin ori Albert Millaud? Ne-ar prăpădi cu suveranul lor dispreț și ne-ar apostrofa: „Voyez-vous ce maboule! Il fait de rouspétance! Alecsandri!? Et allez donc c'est pas mon père!“

Celor ce vor să-și eserece verva pe vechea temă a „elitei sociale“, le amintim că nu există azi, decât nobleța serviciilor aduse țerii.

Ne închinăm în fața aceloră ce în tradițiile lor și-au oțelit sentimentele de iubire de neam.

Cât pentru acei cari, în sinul patriei lor, patrie mumă sau adoptivă, nu pot să nu vor să-și apropieze firea și sentimentele ei, îi plângem. Ei nu fac parte din nici o clasă socială; neamul românesc îi respinge, precum marea asvêrlă pe țerm epavele rătăcite în valurile ei curate.“

„Observatorul“ din București scrie cu ocaziunea aceasta sub titlul „Elita“ următoarea aprețiere:

„Este spre lauda unei elite sociale când posedă de deplin limba și literatura celui mai fermector dintre popoarele civilizate, și când justifică înalta sa pozițiune în societate prin o intimă pătrundere a sufletului și simțirei uneia din națiunile cele mai devotate cultului onoarei, frumosului și generosității.

Nu este ceva absurd să aleagă pentru representații de caritate, cărora binevoesc a da concursul dnele din elită, piese străine, să le joace în limbă străină, și fie chiar pe scena Teatrului Național — dacă direcțiunea o permite. Diletantul are de invins destule dificultăți, i se poate dar permite să-și tragă avantajile din ênsă-și piesa a cărei valoare e coveșitoare, sau din ênsa-și limba autorului, care e proprie pentru exprimarea celor mai ușoare nuanțe și farmecă prin ea ênsă-și, prin nenumăratele ei reflexe minunate și mlădierî grațioase.

Trist este numai că acești diletanți nici nu șcit românește și nici nu vor să șcie.

Trist este numai că nu cunosc literatura noastră și nici nu vor s'o cunoască.

Trist ests numai că desconsideră pe un Alecsandri, pentru a jucă... Madame Flirt...

Trist este că limba franceză o vorbesc numai, dar nu simt ardentul simț național care domină spiritul poporului francez, și că suprema înălțare a gustului lor artistic se oprește la „Les Romanesques“, iar pentru a fi siguri de succes, adică a măguli aspirațiunile artistice ale obștei elitei noastre, au dat „Madame Flirt“...

Trist este mai ales că sala a fost arhiplină, cu toată manifestația studenților, și că mare mulțime de afară a ramas cu totul nepăsătoare“.

*

„Secolul“ tot de acolo, sub titlul „Limba românească“ aprețiază astfel faptul: „O serbare dată în scop filatropic, a unei societăți cu nobile scopuri, a dat naștere la o manifestație, care la rëndul ei a dat naștere la o reprimare polițienească. Și toate acestea au dat naștere apoi la un întreg concert de desaprobări în presă. S'a desaprobat manifestația, s'a desaprobat reprimarea... Ne vom permite, venind mai la urmă, să fim în toate acelea ceva mai puțin desaprobativi.“

...În definitiv n'avem să luăm lucrurile în chip atât de tragic, căci fără îndoială neamul românesc n'are să piară pentru o mică seamă de instrăinați. Dar dacă vreți cu toții, cum cu toții spuneți prin tipar, românizarea instrăinaților acestora: în loc de declarații gălăgioase la gazetă, începeți mai bine exemplul — fără sgomot — de acasă. Și în curënd totul va fi zis.

Cine cunoșce limba românească, o îndrăgește, și cine o îndrăgește n'o mai lasă. Începeți de acolo.

Mângăierea noastră inse este deplină. Când o întreagă tinerime, tinerimea intelectuală, adevărata elită de mâne, arată într'un chip atât de unanim, de spontan, și fie, pentru unii, chiar sgomotos, cultul pe care-l are pentru frumoasa, pentru armonioasa, pentru neîntrecuta noastră limbă, — de rest puțin ne pasă.

Temelie traică și vênjoasă avem; viitorul e al nostru!“

TEATRU.

Concert și teatru în Cornereva. Tinerimea din Cornereva, comitatul Caraș-Severin, a aranjat la 21 l. c. un concert cu cântări și declamațiuni. Apoi s'au predat „Niță Pangen“, monolog de C. Bredicean și „Sărăcie lucie“ comedie populară cu cântece într'un act de Iosif Vulcan. Petrecerea s'a aranjat sub conducerea parocului Ioan Grozavescu.

Concert și teatru în Jebel. Corul plugarilor români din Jebel a dat la 21 l. c. concert popular, cu cântări și declamațiuni, după care s'a jucat: „O sâmbătă norocoasă“ dramă populară în 4 acte de I. V. (Dar nu de Iosif Vulcan, precum s'a anunțat.) După teatru dans.

Concert și teatru în Parța. Reuniunea de cântări și musică din Parța a aranjat la 3/15 februarie concert de coruri, după care s'au jucat piesele „Arvinte și Pepelea“ vodvil într'un act de V. Alecsandri și „Vistavoțul Marcu“ comedie în 3 acte de T. Alexi. În fine dans.

Concert și teatru în Biertan. Tinerimea din Biertan a aranjat la 7 februarie n. concert executat de corul plugarilor sub conducerea învățătorului Bozoșan. S'a jucat apoi „Drumul de fer“ comedie într'un act de V. Alecsandri.

Concert și teatru în Brașov. Tinerimea română din Brașov, Scheiș-Coastă, a aranjat în sâmbăta trecută concert cu cântări și declamațiuni, după care s'a reprezentat „Oltenii în Iași“ tablou național cu cântece.

Concert și teatru în Berlișce. Tinerimea română din Berliște a aranjat la 18 ianuarie n., sub conducerea dirigentului George Scaliță, concert popular, după care s'a jucat piesa „Din viața militară“ de cătră 18 coriști.

Serată declamatorică-teatrală în Galbor. Corpul învățătoresc din Galbor a dat la 14 l. c. o serată declamatorică-teatrală. S'au declamat câteva poezii și s'au jucat piesele: „Vlăduțul mamei“ și „Cinel-Cinel“.

Concert și teatru în Voivodinți. Reuniunea de cetire și cântări din Voivodinți a aranjat la 1/14 februarie concert și teatru. Corul a cântat câteva piese, apoi s'a jucat: „Otrava de hêrciogi“ dialog de Ant. Pop și „Dragoste copilărească“ comedie de C. Murai, localisată de dr. I. Siegescu.

Concert și teatru în Nereu. Corul vocal bisericesc gr. or. român din Nereu a dat la 2/15 februarie o reprezentație teatrală, jucând piesa „Grănicerul“ dramă populară în 2 acte de I. Velovan. După reprezentația teatrală a urmat un concert popular, apoi dans.

Teatru în Ramna. Tinerimea română gr. cat. din Ramna a aranjat la 8/21 l. c. o reprezentație teatrală. S'a jucat „Grănicerul“ dramă populară în două acte.

MUSICĂ.

Operetă română în Bocșa-montană. Reuniunea română de cânt și musică „Armonia“ din Bocșa-montană a aranjat la 8/21 februarie o reprezentație teatrală jucând „Baba hêrca“ operetă în 2 acte și 3 tablouri de M. Millo, sub conducerea artistică a dlui Ioan Doloveanu.

Un nou compozitor român. Cu ocaziunea serbării jubileului societății academice „Junimea“ din Cernăuți s'a cântat în catedrală o nouă liturghie compusă de tinerul universitar dl Constantin Șandru, care acuma s'a prezentat întâia-ora în publicitate cu aceasta liturghie B-dur. Despre succes, „Deșteptarea“ scrie următoarele: „Liturghia este melodioasă și pătrunsă de spiritul pietății. Ea face onoare tinerului compozitor, de și e prima lui compoziție mai mare. În societatea românească din Cernăuți se cântă și alte compozițiuni de ale sale, încă nepublicate, cântece lirice, cari dovedesc simț gingaș și delicat. Compozitorul s'a validat ca dirigent foarte bun. Cu un cor mixt improvisat, esercitat în relativ scurt timp, compozitorul a executat liturghia în mod admirabil. Avem bună speranță, că talentul musical al dlui C. Șandru se va desvoltă frumos.“

Concert în Berzeasca. Corul plugarilor din Berzeasca a aranjat la 8/21 februarie un concert de cântări, după care a urmat dans.

BISERICĂ și ȘCOALĂ.

Profesorul prințului Carol al României. Dl Bogdan Ionescu, distinsul profesor de matematici de la liceul Lazăr din București, a fost ales de prințul Ferdinand de a face educația științifică a prințului Carol.

Nou profesor în Oradea-mare. Dl Constantin Pavel, absolvent de teologie și candidat de profesor, a fost numit profesor de limba română și de religiuinea gr. cat. la gimnasiul rom. cat. din Oradea-mare.

Conferențele învățătorești din archidieceasa Sibiului. Esc. Sa arhiepiscopul și mitropolitul Ioan Mețianu a îndreptat un cercular cătră toate oficiile protopresbiterale și parohiale și cătră toți învățătorii de la școalele confesionale populare din archidieceasa sa, prin care le aduce la cunoștință că în conformitate cu dispozițiile Statutului Organic, consistorul archidiececan ordonează ținerea conferențelor învățătorești pentru anul 1904 în zilele 23, 24 și 25 april st. v. La aceste conferențe sunt îndatorați a luă parte toți învățătorii și toate învățătoresele de la școalele ortodoxe populare confesionale. Archidieceasa rămâne și pe mai departe împărțită în 17 cercuri. Comisarii consistoriali sunt numiți: la Brașov Andrei Bârsanu profesor la școalele comerciale, la Făgăraș Iuliu Dan protopresbiter tractual, la Sibiul asesorul consistorial Nicolae Ivan, la Seliște profesorul la gimnasiul din Brașov dr. Iosif Blaga, la Sebeșul-Săsesc protopresbiterul din Seliște dr. Ioan Stroia, la Hațeg secretarul consistorial dr. George Proca, la Orăștie directorul la școala civilă de fete a Asociațiunii dr. Vasilie Bologa, la Dobra profesorul gimnasial din Brad dr. Pavel Oprișă, la Brad protopresbiterul tractual Vasilie Damian, la Abrud referentul școlar la consistoriul archidiececan Lazar Triteanu, la Salciva-de-sus protopresbiterul tractual Vasilie Gan, la Sebeșul-mare cand. de prof. catechet în Cluj Marcu Jantea, la Borgo-Bistrița profesorul gimnasial din Năsăud Gregoriu Pletos, la Libotin protopresb. spiritual la penitenciarul din Gherla Gavriil Hango, la Gernesig asesorul consistorial dr. Miron E. Cristea, la Mediaș asesorul consist. Matei Voileanu, la Daneș directorul școlii comerciale din Brașov Arsenie Vlaicu.

C E E N O U ?

Hymen. Dl *Dimitrie Sica* absolvent de teologie și dsoara *Mărioara Radu* s'au căununat la 14 l. c. în biserica gr. or. din Draos. — Dl *Grigorie Popescu* și dsoara *Stana Ion* din Mehadia s'au logodit. — Dl *Teodor Hurducaciū*, învățător gr. cat. în Cojoena, s'a căununat la 15 februarie cu dsoara *Rosalia F. Negruț* în Alba-Iulia. — Dl *Eugen Buday* din Vașad s'a logodit cu dsoara *Regina Nuțu*, fiica protopopului *Alesandru Nuțu* din Lipou, comitatul Sătmar.

Reuniunea femeilor române din Blaj se va întruni în adunare generală la 28 februarie n. sub presiul dnei presidente *E. Nestor*, secretar dl dr. *A. Chețian*.

Balul universitarilor români din Cluj, dat la 18 l. c., în sala redutei orașeneșei, a reușit escelent. A luat parte lume multă și toaletele damelor au fost strălucite. Au fost de față doamnele: *Anca, Ciurtin, Coroian, Dan (Mociū), Gall, Ilea, Metea (S. Lena), Moldovan (Turda), Morariu, Mota, Nestor, Pop, Popovici, Ranta-Buticeseu, Uilacan (Blaj)* și dsoarele *Ifigenia Borozan, Bohățel, Cherestes, Aniți Cioplea, Marioara Ciurtin, Valeria și Ana Drăgan (Nădășel), Tili Filipan, Virginia Gall, Iosefina Glodar, Alesandrina și Elenuța Hossu, Eugenia Măsa-roș (Turda), Aurelia Metea (în costum național), Nina Ilasievici, Victoria Lupan, Melania Moldovan, Motta, Livia Pop, Viorica și Miți Pop, Elvira și Silvia Popescu (Reghin), Alesandrina Popescu, Pordea, Valeria Uilacan (Blaj) și altele.*

Adunarea generală a „Bihorenei“, institut de credit și economii în Oradea-mare, s'a ținut la 20 februarie în localul institutului, sub presiul președintelui *Iosif Vulcan*, notar dl dr. *Coriolan Papp*, luând parte 32 acționari cu 346 acții. Din raportul prezentat, s'a constatat că institutul și în anul trecut a făcut progres în toți ramii de operațiune și că progresul acesta din an în an este tot mai mare. Profitul net al anului trecut se urecă la 62 mii de coroane. Din acesta, acționarii primesc ca dividende 36.000 coroane, adică 6%; 14.396 cor. 52 fileri se adaugă la fondul de rezervă, care astfel se urecă la 50.000 coroane; pentru scopuri de binefacere 640 cor. 98 fileri. Restul se dă ca tantiemă direcțiunii, directorului esecutiv, pentru ceilalți funcționari, pentru comitetul de revisiune, pentru fondul de pensiune al funcționarilor, fondului de rezervă pentru perderi și ca remunerațiuni; iar 553 cor. 77 fil. se transpun la profitul anului viitor. Direcțiunea considerând că în unele părți îndepărtate ale comitatului afacerile institutului s'au prea înmulțit, a propus înființarea unei filiale unde va crede mai potrivit. Adunarea generală a aprobat toate propunerile și a votat absolut și mulțămită atât direcțiunii și directorului esecutiv, cât și comitetului de revisiune. Verificatori ai procesului verbal au fost aleși dnii dr. *Dimitrie Kiss, Ioan Genț și George Pop*.

Noū advocat român în Brașov. Dl dr. *Dionisiu Roman*, care de curând a făcut censură de advocat, își va deschide cancelăria în Brașov.

Aū murit: *Carolina Gall* n. Stan de Boros-Jenő, vėduva fostului protopresbiter *I. Gall* din Cluj, mama dlui dr. *Iosif Gall* membru al casei magnaților, în Lucareț la 19 februarie n., în etate de 89 ani; — *Dumitru A. Mosora*, un harnic învățător

din Seliste, care de curând a publicat broșura „Zile memorabile pentru Seliste și giur“ pe care am anunțat-o în nr. trecut, la 22 l. c., în etate de 30 ani; — *Ion V. Barcian*, redactor și proprietar al „Controler“ din Timișoara, la 20 februarie, în etate de 53 ani; — *George Frențin*, membru în comitetul de supraveghiere al institutului „Dunăreana“ în Panciova la 9 februarie, în etate de 56 ani.

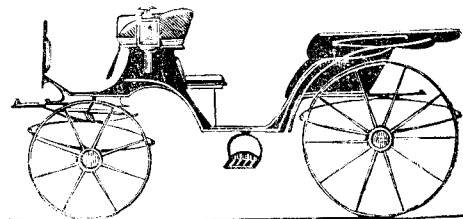
Economii cari doresc a avea o recoltă bună, cumpere semințele de la prăvălia de semințe a lui *Edmund Mauthner* Budapesta, strada Rottenbiler 33. Această firmă trimite la cerere gratis catalog ilustrat cu 226 pagini. Prețurile semințelor bine curățite, cu încolțire înaltă, sunt ieftine. Cu deosebire vrednice de amintit sunt semințele impregnate de seclă și asortiment bogat de cereale nobile.

Călimdarul săptămânei.

Dum. I-a din post v. 5, Ev. inv. 5, Ev. lit. Ioan. c 1, st. 44—51,

Ziua sēpt.	Călimdarul vechiū	Călimd nou
Duminecā	15 Ap. Oisim	28 Nestor
Luni	16 M. Păunție	29 Roman
Marti	17 *M. Teod., Tir.	1 Martie Albin
Mercuri	18 P. Leo papa	2 Simplicū
Joi	19 Ap. Archip	3 Celidoiu
Vineri	20 P. Leo ep.	4 Casimir
Sāmbātā	21 P. Timotei	5 Eusebie

Proprietar, redactor respundător și editor:
IOSIF VULCAN. (STRADA ALDÁS NR. 14/296b).

LEOPOLD BODÁNSZKY fabricant de trasuri

Oradea-mare, strada Szilágyi Desső,
lângă teatru, casa proprie.

Cu onoare aduc la cunoștința onor. public, că în localul fabricii mele, țin un magazin de tot felul de trasuri noue cu prețuri foarte moderate.

Fabrica mea se angajează la ori ce lucrări de faurărie, rotărie, satlerie și de lucire, precum și la ori ce renovări.

Cu stimă

Leopold Bodánszky

(6—10)

fabricant de trasuri.